

skadren med denne bog har fejret sit jubilæum med manér.

Per Willemoes Jørgensen

OLDTID OG MIDDELALDER

Den Danske Rigslovgivning 1397-1513.

Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie ved Aage Andersen. (C. A. Reitzel, 1989). 226 s.

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab udgav i 1971 »Den danske Rigslovgivning indtil 1400« ved Erik Kromann. Det var tanken at fortsætte med det 15. århundredes lovgivning, hvorefter rigsarkivar Johan Hvidtfeldt skulle udgive Christian II's lovgivning. De to arkivarers død bragte planen til ophør for en tid, skønt den slutter sig naturligt til DSL's udgaver af Landskabslove, Købstadlovgivning og Danske Domme (1375-1662). Kildeskriftselskabet tog imidlertid initiativ til et samarbejde mellem de to selskaber, således at det næste bind i serien nu omsider foreligger.

Erik Kromanns bind sluttede med dronning Margrethes forordning fra 1396 og medtog ikke Kalmar-unionsbrevene. Det nye bind har prisværdigt medtaget disse dokumenter, skønt udgaven således kommer til at overlappes den tidligere titel, hvilket man dog gerne tilgiver.

Også denne kildeudgave er som sin forgænger et godt arbejdsredskab for alle, der ønsker adgang til en samling af centrale tekster, som ellers normalt skal søges spredt i mere eller mindre svært tilgængelige ældre publikationer.

Udgaven følger Diplomatarium Danicums udgivelsesprincipper, idet dog tegnsætningen er normaliseret af hensyn til forståeligheden. Dokumenterne

og teksterne (60 i alt) er med opløsning af forkortelser aftrykt i kronologisk rækkefølge. Der er unionsdokumenter, Christoffer af Bayerns og Christian I's konge- og kroningsed, håndfæstninger, forordninger, vedtægter, privilegier m.v. samt som tillæg Modbogen (regler vedrørende fiskeri og handel i Skåne), der uden at være egentlig rigslovgivning opnåede kongelig stadfæstelse. Udgivelsen af Modbogen, især kong Hans' hidtil utrykte stadfæstelse, er en velkommen ekstra gevinst for udgaven.

Der er af udgiveren Aage Andersen lagt et stort arbejde i de enkelte dokumenter og tekster, som hver er forsynet med oplysninger om overleverings- og arkivforhold og henvisning til tidligere trykte udgaver. Der er tale om omfattende og tidkrævende undersøgelser, som ligger til grund for redegørelser for beseglingsforhold, påtegninger og afskriftsforhold (eftermiddelalderlige afskrifter er som regel mere eller mindre moderniserede og falder uden for udgavens rammer); eksempelvis kan fremhæves redegørelserne vedrørende Kroningsbrevet og Unionsbrevet fra 1397, samt Erik af Pommerns gårdsret fra senest 1417. Man kunne dog have ønsket, at der ved hvert dokument også havde været plads til at henvise til de vigtigste værker, som omtaler det pågældende dokument. Dette sidste er i nogen grad indfriet for enkelte unionsdokumenter og for Modbogens vedkommende, idet disse er udgivet i tilknytning til afhandlinger, men det ville have forøget udgavens anvendelighed, såfremt der generelt havde været flere henvisninger til forskningsbidrag.

Der er ligesom i Erik Kromanns bind ikke gjort rede for blandt andet udvælgelsesprincipper og ikke givet en nøjere præsentation af de enkelte kildegrupper. For eksempel er gengivet det udaterede unionsforslag fra ca. 1436 og Kalmar-unionsoverenskomsten 1438, mens Halmstad-traktaten 1450 ikke er medtaget. Det kunne derfor have været

ønskeligt med en indledning, som præciserede begrebet rigslovgivning, også i relation til domme og købstadlovgivning, og de i disse kildeudgaver aftrykte dokumenter. Det anførte skal imidlertid ikke skjule, at vi med denne publikation er blevet en solid kildeudgaverigere.

Jens E. Olesen

NYERE TID

Knud Klem: *Skibsbyggeriet i Danmark og Hertugdømmerne i 1700-årene*. Om skibsbygning og handelskompagnier i den florissante periode, bd. I-II. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg. Søhistoriske Skrifter XIII-XIV. (Finn Jacobsens Forlag, 1985-86). 251 + 317 s., 670 kr.

Dette er en publikation af den fornyligt afdøde Knud Klem, museumsdirektør for Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg 1937-71. I det ydre er det et stateligt værk med mange illustrationer. Ganske vist er illustrationerne ikke helt gode i alle gengivelser, se f.eks. bd. I, s. 31 og s. 60 og bd. II, s. 25 og 28. Det er et emne, forfatteren har beskæftiget sig meget med i mange år, og hvorom han allerede har publiceret en række afhandlinger, der på en eller anden måde indgår i nævnte værk. Det gælder f.eks. hans artikler om Agent Andreas Bjørn og om Det østersøisk-guineiske Handelsselskab (Handels- og Søfartsmuseets årbøger, 1968 og 70), der genfindes i ændret form i bd. I, kap. 9, og bd. II, kap. 21. Det er altså et værk, der må karakteriseres som Klems livsværk. Udgangspunktet for undersøgelsen er snævert og materialebundet. Det drejede sig for staten om at skaffe defensionsskibe (II, s. 300 og 309). Derimod spiller f.eks. handelens

stærkt svingende konjunkturer ikke den rolle, som de fortjener. Bøgerne præges også af talrige digressioner og almindelig snakkessalighed. Endvidere har han ikke forstået 5/6 moderationsens betydning (II, s. 27). Endelig er det også uheldigt, at værker, som er blevet publiceret af yngre historikere og kolleger i lettilgængelig form gennem den sidste snes år, ikke er medtaget. Det efterlader det indtryk, at forfatteren har levet i et »forskningsmæssigt vakuum« i hvert fald i de senere år. Når alt dette negative er sagt, står det tilbage at rejse spørgsmålet, om man kan »ærgre sig over, at disse to bind vil spærre for fremkomsten af det 'værk' om skibsbyggeriet i Danmark og Hertugdømmerne i 1700-årene, som man stadig har tilgode« (HT bd. 88, s. 173). Hertil må jeg klart sige nej. Uanset at jeg stort set er enig med nævnte anmelder, må jeg være glad for at fonde har betalt trykningen af denne materialesamling fra den florissante handelsperiode. Hvis ikke dette havde været tilfældet, kunne vi i stedet blot have fået en efterladt materialesamling, som det kunne have været vanskeligere at benytte for historikere uden for København. Og desuden: er det sikkert, at Knud Klem ville have brugt sit lange otium på at finpudse sin materialesamling?

Svend E. Green-Pedersen